

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 10 april 1950

Voor Van Maarseveen, mede voor Drees en Stikker.

Situatie in Makassar overwegende kom ik, na lezing der rapporten en na de vele besprekingen, die ik voerde, tot volgende conclusies:

1. De RIS is formeel in haar recht, indien zij RIS-strijdkrachten naar Oost-Indonesië wil overbrengen, doch het door haar gevoerde beleid is onverstandig te achten. Daarbij is de grootste aandrang uitgegaan van de RIS Minister van Defensie.
2. NIT heeft in deze zaak evenmin een fraaie rol gespeeld. Vaststaat, dat zij aanvankelijk Azis heeft gesteund en wellicht aangewakkerd tot zijn daden. Thans geeft zij de indruk zich van hem te distantieëren. Ook staat vast, dat NIT Nederlandse functionarissen in haar dienst heeft aangespoord aan het verzet deel te nemen. Het is vrijwel zeker dat zij invloed heeft laten uitoefenen op KNIL-soldaten in Oost-Indonesië.
3. De CLG heeft door herhaald persoonlijk optreden getracht het KNIL bij te brengen dat het bij een conflict een neutrale houding zou moeten aannemen. De grote moeilijkheid in deze situatie is echter, dat vrijwel alle KNIL-soldaten in Oost-Indonesië afkomstig zijn uit die landstreek. Er is door de beïnvloeding der KNIL-soldaten van buitenaf een situatie ontstaan, waarbij ernstig rekening moet worden gehouden met ongehoorzaamheid van de troep tegenover Nederlandse officieren.
4. Mocht de RIS om prestige overwegingen de landing toch willen doorzetten, dan lijkt een gewapend conflict onvermijdelijk, ook al zouden de landingen niet in Makassar plaats vinden. Indien dit conflict na een landing uitbreekt moet er rekening mee worden gehouden dat het KNIL hierin zal worden betrokken. Het gevaar is dan zeer groot dat men de verschillende groepen soldaten onmogelijk uit elkaar kan houden en dat ook KNI-soldaten, die zich neutraal willen houden, in de gevechten worden betrokken. De positie van onze officieren zal onmogelijk worden en hoe de grote burgermaatschappij in Makassar eraf zal komen kan niemand met zekerheid voorspellen.
5. De conclusie kan geen andere zijn dan dat conflict voorkomen moet worden. Tot dusverre werd van Ned. zijde overreding toegepast zonder veel succes. De UNCI is slap. De milobs schijnen wel uitvoerig te rapporteren, doch dat maakt blijkbaar niet voldoende indruk en wij kennen deze rapporten niet. Het zou toch goed zijn, indien zowel de Indonesische als de Nederlandse Regering met de inhoud dezer rapporten in kennis zouden worden gesteld. Cochran neemt een weinig actieve houding aan. Mijn indruk is derhalve dat de hier aanwezige buitenlandse vertegenwoordigers en de UNCI het standpunt innemen, dat Nederland en Indonesië dit zelf maar moeten oplossen. Zij hebben immers in de laatste tijd wel getoond menige moeilijkheid uit de weg te kunnen ruimen.
6. Enige militaire maatregel van Ned. zijde is niet mogelijk. Ook al vrezen wij de ernstige gevolgen van landingen van de TNI op Celebes, zo kunnen wij ons metterdaad niet tegen een dergelijke landing verzetten; dat zou gelijk staan met oorlogsverklaring aan de RIS. Of de RIS en NIT tijdens de thans plaatsvindende driehoeksconferentie tot een werkelijk bevredigende oplossing zullen komen weet ik niet. Mocht dit mogelijk blijken te zijn, dan is er een kans dat het gevaar wordt afgewend, doch dan zou tevens moeten vaststaan, dat de RIS de compagnie van Abdul Azis weer stevig in de hand krijgt.
7. Wanneer het echter niet gelukt een conflict te voorkomen, wat zal er dan moeten worden gedaan en wat zou er kunnen geschieden om de Indonesiërs te overtuigen dat het conflict niet mag uitbreken.

Het lijkt mij in ieder geval nodig, dat de Regering op korte termijn het State Departement laat benaderen teneinde Cochran te instrueren, dat de US-Regering aan de RIS laat weten, dat dit conflict in geen geval door wapengeweld zal mogen worden beslecht, omdat zulks de positie van de RIS Reg. internationaal geen goed zou doen en het economisch herstel van Indonesië ernstig achteruitgezet zou worden. De Ver. Staten hebben Indonesië bij een andere gelegenheid hulp en steun gegeven, daarom menen de VS thans een goede ernstig gemeente raad te mogen geven. In de 2de plaats zou ik een volmacht van de Reg. willen ontvangen om eventuele stappen bij de UNCI te mogen nemen en wel op officieel niveau. Tot deze stappen zou ik uiteraard pas willen overgaan nadat ik de RIS vooraf zou hebben ingelicht. De te nemen stap zou moeten inhouden, dat de thans door RIS genomen of voorbereide maatregelen de reorganisatie van het KNIL tot vrijwel een onmogelijkheid zouden maken, zodat uitvoering van de overeenkomsten van de RTC zeer ernstig in gevaar komt. Tot een dergelijke stap zou ik niet te snel willen overgaan. Er kunnen zich hier echter op korte termijn ontwikkelingen voordoen, die het nodig maken, dat ik gemachtigd ben de UNCI officieel in te schakelen. Bij dit voorstel moet ik er echter op wijzen, dat inschakeling van de UNCI in dit geval stellig aanleiding kan geven tot ernstige ontstemming bij de RIS. Officieel is er immers thans geen enkel conflict met de RIS. Hieraan zou ik nog willen toevoegen, dat ik mij weinig illusies maak over medewerking van de UNCI en de daarvan te verwachten resultaten. Een stap als door mij bedoeld ontleend zijn waarde dan ook grotendeels aan de mogelijkheid om op die wijze verwijten aan Ned. adres te ontzenuwen. Gaarne verneem ik liefst op korte termijn hierover Uw oordeel. Het spreekt vanzelf, dat ik iedere gelegenheid aangrijp om de RIS-autoriteiten tot matiging te brengen.

Tenslotte deel ik U mede, dat Buurman een persoonlijke brief van de Sultan kreeg betreffende versnelde overdracht van KL-materieel. Hij kwam mij vragen dit voorstel te steunen. Buurman seint hierover aan Schokking. Hoewel er kans is dat dit materieel bij een actie in Celebes wordt gebruikt, rijst de vraag of het om tactische redenen niet aanbeveling verdient de Sultan in deze tegemoet te komen. Immers, indien wij ons hoofddoel willen bereiken, zal de Sultan een groot gezichtsverlies lijden. Zou het dan niet beter zijn om bij materiaaloverdracht van onze zijde niet te difficulteren. U wilt dit misschien ook wel met Schokking opnemen.